

Innspill Internasjonal strategi 2021

Norske Billedkunstnere (NBK) er fagorganisasjonen for profesjonelle billedkunstnere i Norge. NBK representerer rundt 3000 kunstnere som fordeler seg på 20 grunnorganisasjoner, og som jobber innenfor alle teknikker og uttrykk innenfor billedkunstfeltet. NBK ivaretar billedkunstnernes faglige, ideelle, økonomiske og sosiale rettigheter og interesser.

NBK takker for muligheten til å komme med innspill til Kulturdepartementet (KUD) og Utenriksdepartementet (UD) i forbindelse med utarbeidelse av en ny internasjonal strategi for kulturpolitikken.

NBK vil i dette innspillet fokusere på enkeltkunstnernes muligheter til å delta i global kulturutveksling og å jobbe internasjonalt. NBK mener at strategien bør inneholde kunstfaglig forankrede tiltak som legger til rette for utvikling av både kunstnerskap og kunstfeltet som helhet, samt bransjeorienterte tiltak som bidrar til å styrke arbeidsmuligheter og som åpner for internasjonale markeder. Tiltakene bør ta utgangspunkt i velfungerende etablerte strukturer, med mål om å bedre vilkårene for å jobbe internasjonalt, samt å utvikle solide og fruktbare nettverk som styrker internasjonale samarbeid på lang sikt for hele det norske kunstfeltet.

Kunstens plass i verden – kunsten forener oss og taler alle språk.

Kunst er en grunnleggende, universell menneskelig aktivitet som har sin rettmessige plass som en hjørnestein i ethvert demokratisk samfunn. Den synliggjør verden i oss og rundt oss. Den er utgangspunktet for og resultatet av våre erkjennelser og refleksjoner, vår sansing og undring.

Kunsten er en essensiell plattform for frie ytringer som bidrar til selvstendig tenkning og en nyansert og flerfoldig samfunnsdebatt. I en gjennommediert samtid er den visuelle kunsten spesielt viktig for vår felles refleksjon, bearbeiding og forståelse av bildekultur og visuelle uttrykk, både lokalt og globalt.

Kunstnere opererer dynamisk på tvers av det nasjonale, lokale og det globale. Et kunstnerisk uttrykk som har utviklet seg i en lokal sammenheng kan vel så ofte ha et nasjonalt, globalt og til og med universelt nedslagsfelt. Samtidig kan internasjonale kunstneriske impulser og prosjekter resonnerer med lokale kulturelle forhold og kontekster. Som følge av globaliseringen, med økende digitalisering og mobilitet, deles – og oppleves – stadig mer kunst; det gjelder både for publikum og de skapende kunstnere. Internasjonale kunstneriske impulser og diskurser er slik sett en integrert del av de fleste kunstneres virke.

Status for internasjonalt arbeid

I kulturmeldingen (*Meld. St. 8 (2018-2019): Kulturens kraft – ein kulturpolitikk for framtida*) blir internasjonal gjennomslagskraft og interkulturell forståelse definert som et av flere overordnede kulturpolitiske mål. Det er en målsetting som NBK støtter og som forplikter regjeringen og stortinget til å iverksette tiltak.

Parallelt med et uttrykt mål om internasjonalt fokus, har UD's kulturmidler nærmest blitt halvert siden 2013. Ansatte med kunstkompetanse på utestasjonene har blitt færre. Dette samsvarer dårlig med intensjonene i kulturmeldingen.

Selv om det har blitt iverksatt enkelte kortsiktige satsinger på kultureksport i KUD, antas det at de nevnte kuttene har virket kontraproduktivt for arbeidet med internasjonalisering og utvikling av internasjonale nettverk. Mangelen på kulturmidler har således svekket mulighetene til å arbeide internasjonalt, og det har redusert kontaktpunktene for forvaltningsinstitusjonene som jobber for norske kunstners kontakt med internasjonale aktører og markeder.

OCA – Office of Contemporary Art

En del av den internasjonale strategien bør være å styrke og videreutvikle organisasjonen Office of Contemporary Art Norway (OCA) og nettverket NAA (Norwegian Arts Abroad). Det vil sikre spesialisert kunnskap om behovene til de ulike kunstfeltene, nødvendig maktspredning og det vil understøtte det langsiktige arbeidet som er lagt ned i organisasjonen.

OCA bidrar til å øke og profesjonalisere norsk deltakelse i internasjonalt samarbeid på billedkunstområdet ved å legge til rette for norske kunstners virksomhet internasjonalt.

De oppgaver som OCA nå ivaretar bør videreføres, samtidig som organisasjonens rolle bør utvides. Et utvidet og styrket OCA med en tydeligere rolle som tilskuddsgiver og tilrettelegger for kunstnere, og som rådgivende analyse- og kompetanseorgan, vil bidra til en positiv utvikling av feltet. På samme tid så bør organisasjonens rolle som kunstfaglig uavhengig organisasjon videreføres med ansvar for gjennomføring av norsk deltakelse på Veneziabiennalen, samt tilrettelegging for norske kunstners deltakelse på andre relevante biennaler og mønstringer.

Mangelen på prosjektstøttemidler for utstillinger i utlandet er blitt en større utfordring i takt med at norske kunstnere i økende grad inviteres til å stille ut internasjonalt. I stortingsmeldingen *Regjeringens internasjonale kulturinnsats* (2013) ble det vurdert å opprette en produksjonsstøtteordning for deltakelse på utstillinger og andre kunstmesser/mønstringer i utlandet. Dette har foreløpig ikke blitt realisert.

Det er veldokumentert at visuelle kunstnere har store kostnader til produksjon av kunstprosjekter og kunstverk. Det er derfor stort behov for at det etableres en produksjonsstøtteordning for internasjonale prosjekter, slik at vilkårene legges til rette for at kunstnerne kan satse internasjonalt. En søkbar ordning for prosjektstøtte for arbeid med kunst som skal vises i utlandet bør derfor opprettes, og den bør forvaltes av OCA.

NBK foreslår følgende tiltak

- **Etablering av en ordning med søkbare midler for produksjonsstøtte til verk og utstillinger i utlandet, forvaltet av OCA**
- **Økning av bevilgning og en forenklet søknadsprosess til ordningen «International Support» – reisetilskudd**
- **International Support for Galleries and Independent Exhibition Spaces (ISGIES) bør videreutvikles og justeres basert på behov og etterspørsel**
- **Aktivere og styrke støtteordningen «International Support for Art Critics, Curators, Art Magazines and Translation of Text (ISACAT)»**
- **Øke tilbudet av kunstneropphold for norske kunstnere i utlandet og for utenlandske kunstnere i Norge**

Oppholdstillatelse for kunstnere med statsborgerskap fra land utenfor EØS-området

Det heter i kulturmeldingen (*Meld. St. 8 (2018-2019): Kulturens kraft – ein kulturpolitikk for framtida*) at «Det er òg behov for at kunst- og kulturuttrykk frå heile verda når kulturlivet og publikum i Noreg, både for å utvide tilbodet, gi publikum rikare opplevingar, og for å utfordre og inspirere norske kunstnarar og kulturaktørar».

For å oppnå dette målet er det nødvendig å tilpasse reglene for vurdering av søknad om midlertidig arbeids- og oppholdstillatelse slik at den er tilpasset kunstnerens arbeidssituasjon. I følge dagens regler, er det ikke anledning til å kombinere å jobbe som lønsmottaker og som selvstendig næringsdrivende. Det samsvarer ikke med arbeidssituasjonen til majoriteten av profesjonelle billedkunstnere – som har en sammensatt tilknytning til arbeidslivet, og må balansere inntekt fra næringsvirksomhet med inntekter fra frilansarbeid, samt fra henholdsvis små stillinger som arbeidstakere, midlertidige ansettelser og timearbeid. Særlig gjelder dette for kunstnerne i etableringsfasen.

Slik reglene er i dag må kunstnere, som kommer fra land utenfor EØS-området, kunne vise til en årlig *næringsinntekt* på 253 378 kroner før skatt for å få oppholdstillatelse som selvstendig næringsdrivende i Norge. De kan risikere å ikke få fornyet oppholdstillatelsen i det påfølgende året dersom inntekten har vært for lav året før.

Vi viser til HØRINGSBREV – ENDRINGER I REGLER OM OPPHOLDSTILLATELSE TIL SELVSTENDIG NÆRINGSDRIVENDE fra 22. januar 2021, der NBK skriver:

(...) Vi vil i tillegg påpeke den spesielle arbeidssituasjonen for majoriteten av kunstnere i Norge. Det er velkjent at den økonomiske situasjonen til profesjonelle billedkunstnere er utfordrende og i mange tilfeller er preget av lav inntekt.

De aller fleste profesjonelle kunstnere på det visuelle feltet (83%) organiserer sin virksomhet i enkeltpersonforetak, og derved skaper og driver sine egne arbeidsplasser. Som det fremgår av rapporten «Kunstens autonomi og kunstens økonomi», som ble utarbeidet for Kulturdepartementet i 2015, er den gjennomsnittlige årsinntekten for billedkunstnere som kommer fra kunstnerisk virksomhet på kr 89 000,- (pr. 2013). Gjennomsnittlig inntekt fra kunstnerisk tilknyttet virksomhet og ikke kunstnerisk virksomhet utgjorde derimot kr 116 000,-.

Tiltak:

- **Legge til rette for at kunstnere med statsborgerskap fra land utenfor EU og EØS, med blandet tilknytning til arbeidslivet, kan få innvilget midlertidig arbeids- og oppholdstillatelse basert på samlet inntekt og aktivitet**

Vennlig hilsen

Ruben Steinum